

DR. TÓTH ANDRÁS

Ősember a pénztárcámban

Miért olyan nehéz meggazdagodni?

www.osemberapenztaercamban.hu

© Dr. Tóth András

JÓMÓDÚAK KÖNYVTÁRA 1.

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás,
a nyilvános előadás, a rádió- és tévéadás jogát,
az egyes fejezetekre is.

Kiadja: Efficenter

Második javított kiadás

Tördelte: Alinea Kft.
Nyomás, kötés: EFO Nyomda
www.efonyomda.hu

Budapest, 2010

TARTALOM

<i>Bevezetés</i>	9
1. REJTÉLYEK	11
Életveszélyes a lottón ötöst nyerni.	11
Ki talált kincset?	12
Miért nem dúsgazdag minden nem dohányzó?	13
A sötét erő, amely szétszakítja a társadalmat	14
Milyen a gazdagok szemüvege?	15
Mit tanultak a gazdagok gyerekkorukban a reggeliző asztalnál?	16
2. A BENNÜNK ÉLŐ ŐSEMBER.	18
Hol maradtak meg az ősemberek?	19
Testünk egy őseMBER teste	19
ŐseMBER a svédasztalnál	20
3. NEOLITIKUS NOVELLÁK	22
A vaddisznó	22
Nincs hűtőszekrény	23
Ősi bulik, minden bulik ősei	24
Indulás délre	24
Vándorlunk	25

A mának élünk	25
A törzs	26
A törzs egy egység	26
Munkamegosztás	27
8 órás munkahét	28
A bőr	28
Első a presztízs!	29
4. EGY FORRADALOM, AMELYBEN ELADTUK A LELKÜNKET	31
A lustaság forradalma	31
Vége a szép, kóborló életnek	32
Sokan lettünk	32
Heti 8 óra helyett napi 8 óra.	33
5. A NEOLITIKUS FORRADALOM KÖZGAZDASÁGTANA	35
A kamatos kamat feltalálása	35
Miért érezzük magunkat rosszul a bőrünkben?	36
6. TÖRTÉNETEK FIZETÉSEKRŐL	38
Újabb rejtélyek	40
Az ősember családi költségvetése	40
7. EGY LOTTÓNYEREMÉNY TÖRTÉNETE	42
A főnyeremény anatómiája	44
Az ősember nyer a lottón	44
A beruházások láthatatlan árnyéka	45
8. SZERETEK VÁSÁROLNI	48
Az ősember vásárol	49
9. MAGÁN HITELVÁLSÁG	51
Ősember hitelkártyával	52

10. AUTÓS TÖRTÉNETEK.	54
Ősember autót vesz	56
11. HOGYAN VESZNEK AZ EMBEREK INGATLANT?	57
Ősember ingatlant vesz	58
12. MINDENKI ŐSEMBER?	60
Emberek, akiknek nem az őseember irányítja	
a pénzügyeiket	61
Köztünk élő milliomosok.	62
Őrlődő tömegek	64
Csodák az emberek életében	65
13. SZERETNE-E ŐSEMBER LENNI?	66
Most akkor boldogítja a pénz, vagy sem?	67
Mi a megoldás a rejtélyre?	68
14. ESZKÖZÖK AZ ŐSEMBER KEZELÉSÉRE	70
Milyen módon induljunk neki?	70
Életünk párja és a pénzügyek.	71
A dolog dióhéjban!	73
15. CÉLTERVEZÉS.	74
Tervezzünk célokat!	76
Kérdések	78
16. ÉLETÜNK EGY LAPON.	81
Életünk jelentős dolgai	82
Életre szóló pénzügyi tervezés.	84
17. INGATLAN.	86
Magyarok és az ingatlan	87
Milyen ingatlanra van szükségünk?	87
Hogyan válasszunk ideálisan ingatlant?	88

18. GYEREKEK	91
Akarunk-e nálunk élni 30 éves gyereket?	93
A gyermekeinkkel kapcsolatos költségek tervezése	93
Pénz, ami több mint pénz.	94
19. NYUGDÍJ	96
Az ősember nyugdíjba készül	97
Út a csirke farháthoz	98
A pofára ejtett nemzedék.	105
20. KIBEN BÍZZAK? – KÜLSŐ SEGÍTSÉG AZ ŐSEMBER ELLEN . . .	109
A pénzügyi tanácsadók családfája	110
Ki fizeti a révészt?	111
Kik azok a függetlenek?	113
Mit csinál egy pénzügyi tanácsadó?	114
21. NAPI HARC AZ ŐSEMBERREL	117
Hogyan folyik a családi kassza?	118
Három csupros technika	119
A gazdagok először maguknak fizetnek	121
22. CSINÁLJUK MEG!	123
Pénzügyi Tervezési Műhelygyakorlat	124
Ingyenes személyes tanácsadás	125
Ajánlott weboldalak.	126

BEVEZETÉS

Bevezetés azért van a könyvekben, hogy aki először veszi kézbe, kedvet kapjon hozzá.

E helyett néhány tény:

- Magyarországon az emberek 95%-a minden hónapban éppen annyit költ, mint amennyit abban a hónapban keresett.
- Ma jelenleg, ki nem fizetett nagyobb összegű hiteltartozása miatt, több mint egymillió ember van BAR listán.
- Az ember a leghosszabb életű emlősállat.
- Azért, mert sok időnk van, minimális arányban félrerakott pénzből is nagyon nagy vagyont képez a kamatos kamat.
- A világon minden idegenforgalmilag felkapott hely tele van friss nyugdíjas amerikai és japán turistával. Tehát a nyugdíjas kor álmát tömegesen sikerült megvalósítaniuk.
- A lakosság 2-5%-a képes a pénzzel bánni, így évről-évre gazdagszik. A többiek egyhelyben vergődnek.
- Mi vagy ki akadályozza meg az emberek többségét abban, hogy pénzügyileg is előrejussanak, és a jómódúak legyenek?

Erről szól ez a könyv.

1. fejezet

Rejtélyek

Az emberek pénzügyeit rejtélyek övezik.

Először is nem láthatók. Az emberek nem beszélnek a pénzügyeiről, titokban tartják, hogy mennyijük van, honnan szerzik, mibe fektetik, és mire költik. A pénz intim dolog. Apukám mondta: „Az ember sose tudja elképzelni, miből képes a másik ember megélni.”

Szerencsére én pénzügyi tanácsadó vagyok, így nekem őszintén elmondják az emberek a pénzügyeiket. Ma már sok év gyakorlás után szemrebbenés nélkül tudom megkérdezni a velem szemben ülőt, hogy mekkora a jövedelme.

Szakmai tapasztalat ide vagy oda – ma is úgy látom, hogy az emberek pénzügyei tele vannak rejtélyekkel.

Életveszélyes a lottón ötöst nyerni

Szociológusok több felmérést is végeztek az Egyesült Államokban, és azt találták, hogy azok 90%-a, akik nagy összegű szerencsejáték nyereményhez jutottak, két év alatt elköltötték a teljes nyereményt. Ráadásul, nem csak ugyanoda jutottak anyagilag, ahonnan indultak, de még mélyebbre süllyedtek az adósságokban. Ez annyira lehetetlen!

A szerencsejátékoknál igyekeznek úgy beállítani a nyereményeket, hogy azok szívfájdítóan nagyok legyenek. Minél nagyobb a nyeremény, annál népszerűbb a szerencsejáték. Sok országban a legnépszerűbb a lottó. Egy átlagos lottó főnyeremény gyakran egy

átlagos család teljes életében megkeresett pénz tíz-húszszorososa. El lehet ezt egyáltalán költeni?

Nálunk a lottónyertesek igyekeznek titokban maradni, de sok más országban bevett szokás, hogy a nyertesek vállalják az arcukat. Mindezek alapján azt kell mondani: igen, a legenda igaz! Valóban, a nyertesek nagy része pár év alatt feléli a pénzt! Sőt, volt olyan kirívó eset is, hogy a korábbi nyertes a pénz elszórása után betörő lett!

Én személyesen három lottó ötössel is találkoztam (páratlanul izgalmas ez a szakma). Valóban, a háromból kettő, a nemzetközileg is leírt pályát futotta be: másfél év alatt elverte az egész pénzt – és mondanom sem kell, nem érezték valami remekül magukat. Mert egész más dolog szegénynek lenni, és egész más dolog megismerni a gazdagságot, és utána szegénynek lenni. Érdekes módon a harmadik nyertes nemhogy nem verte el a pénzt, de pár év alatt megduplázta. Viszont ő eleve már gazdag volt, amikor a főnyereményhez jutott, tehát pontosan ismerte, hogyan kell a pénzzel bánni.

Az emberek többsége el sem tudja képzelni, hogyan tudna ennyi pénzt elkölteni, pláne ennyire rövid idő alatt – ezzel szemben tízből kilenc ember esetében ez gond nélkül megtörténik. Honnan ez a váratlan képesség? Ez az egyik rejtély.

Ki talált kincset?

Egy másik rejtély szerint, ha kiválasztunk tíz azonos jövedelmű embert, mondjuk tíz embert egy munkahelyről azonos fizetéssel, akkor közülük lesznek, akik kifejezetten jó módúakká válnak, és lesznek, akik teljesen eladósodnak és elszegényednek. A felületes szemlélő úgy gondolja, hogy az anyagi helyzet a jövedelemtől függ. De ez nem így van. Látható, hogy azonos jövedelem mellett is bármi megtörténhet.

A közvélekedés szerint a legtöbb gazdag azért gazdag, mert örökölte, kapta vagy nyerte a pénzt. A gyakorlatban azonban, mint tanácsadó látom, hogy ez éppen fordítva van. Akik a pénzüket örö-

költék, vagy egy váratlan üzleti lehetőséggel az ölkébe hullott, akkor azoknak a szerencséseknek a 90%-a ezt a pénzt elveri. Ugyanaz a folyamat játszódik le, mint a lottó nyerteseknél. Ezzel szemben én nagyon sok tényleg gazdag emberrel találkoztam. Ezeknek az embereknek a 90%-a nagyon szegény körülmények közt nőtt fel, és semmiféle anyagi támogatást sem kapott a vagyona felépítéséhez.

Anyukám történész. Ő mesélte, hogy az 1800-as évek első felében a parasztok egy kis része a korszerű mezőgazdasági módszerek bevezetésével nagyon meggazdagodott. Földeket vásároltak fel, nagy gazdaságokat létesítettek. Mindezt látták a falubeliek. Mit mondtak róluk? Azt, hogy elásott kincset találtak...

Ez a történet nagyon jól rávilágít az emberi viselkedés egyik alapvonására. A pszichológusok ezt hívják *kognitív disszonanciának*. (Ezt a kifejezést feltétlenül jegyezze meg. Ezzel bármelyik társaságban remekül lehet villogni.) A dolog lényege a következő: Mindenki úgy véli, hogy ő maga szuper ember. Ekkor lát valakit, aki jobb, sikeresebb nála (például gazdagabb). Ilyenkor az agy elmentmondást észlel, amelyet azzal old fel, hogy automatikusan magyarázatokat készít arra vonatkozóan, hogy a másik miért rossz, illetve, hogy a sikere csak látszólagos. Például, hogy a másik örökölte, nyerte a vagyonát. Esetleg kincset talált. De leginkább, hogy a másik bűnös úton jutott hozzá. Ezzel szemben mi jók és becsületesek vagyunk, ezért vagyunk szegények.

Mindezek a mentségek arra jók, hogy nyalogassuk lelki sebeinket, és vizsgáljuk magunkat. Abban viszont megakadályoz minket ez a lelki technika, hogy a valódi okokat megtaláljuk, és tényleg meggazdagodjunk. Pedig ebben a könyvben éppen azt a célt tűztam ki, hogy megmutassam ezt a lehetséges utat.

Miért nem dúsgazdag minden nem dohányzó?

Manapság már egyöntetű vélemény, hogy a dohányzás szenvedélybetegség. Nagyapám mesélte, hogy az első világháborúban, a hadifogolytáborban jónéhány katonatársa éhen halt, mert az élelmiszer

fejadagját is dohányra cserélte. Egy átlagos dohányos 13 éves korában kezdi a dohányzást, és egy doboz cigarettát füstöl el napjában. A dohányosoknak általában nem okoz anyagi nehézséget a cigaretta árának kigazdálkodása. A dohányosok nem rabolnak bankokat, hogy cigarettát vegyenek. Egy doboz cigaretta ára 500 Ft. Így egy átlagos dohányos havi kb. 15 000 Ft-ot költ a szenvedélyére.

A nem dohányzók nem költenek cigarettára. Ezért ez a fenti pénz megmarad. Ha feltételezzük, hogy ezt a pénzt 13 éves koruktól 63 éves korukig félreteszik és befektetik mindössze 9%-os hozammal, akkor a végén 159 millió forinttal kellene rendelkeznie minden nem dohányzónak. Nem kell egy közgazdasági fenomenak lenni ahhoz, hogy lássuk, a nem dohányzók nem szoktak így meggazdagodni. Sőt, egy átlagos nyugdíjas dohányos (már aki megéri) nem szegényebb, mint egy átlagos nyugdíjas nem dohányzó. Ezek után jogosan merül fel a kérdés: mi az a rejtélyes erő, ami a nemdohányzókat fosztogatja? Mi bünteti őket életük folyamán 159 millió forintra?

Mielőtt lelkesen nekiállnának dohányozni, hogy megmeneküljenek ez elől a sötét fosztogató erő elől, nézzünk általánosabban körbe! A dolog a következőképpen áll: az emberek döntő többsége hosszú távon éppen annyit költ, amennyit keres. Ez így érvényes a kalkuttai szemétdombon gyűjtőgetőktől kezdve a nemzetközi csúcsmenedzserekig. De miért?

A sötét erő, amely szétszakítja a társadalmat

A Bibliában, az Újszövetségben nagyon kevés jóvendölést mond Jézus. Ezek ritka egyike, amikor, szinte mellékesen, odaveti: „Szegények mindig lesznek köztetek.”¹ És valóban, az elmúlt kétezer évben láthattuk, hogy a sokféle társadalom mindegyike a gazdag/szegények felépítése szerint nagyon hasonló. A vagyoni kü-

¹ János evangéliuma 12,8.

lönbségek minden társadalomban stabilak. Mindig vannak szegények, és mindig vannak gazdagok – és köztük létezik a folyamatos átmeneti réteg.

Az elmúlt 100 évben a társadalmi formációk egy része törekedett arra, hogy mindenki anyagilag is egyforma legyen. A szegényeket anyagilag is támogatták, a gazdagoktól olyan jövedelemadókat szedtek, amely az arányosnál több volt, sőt még a vagyonukat is megadóztatták. Néha egészen szélsőségesen alkalmazták ezeket az elveket, például Kínában és a Szovjetunióban. Ennek ellenére, akárhogy, akármit csináltak, mindenütt lettek gazdagok, és mindenütt lettek szegények. Sőt, ha nem nagyon erőszakosan próbálkoztak, akkor azonnal kialakult a Pareto elvnek megfelelő arány: a teljes gazdagság (a társadalmi vagyon) 80%-a az emberek 20%-ának a kezében került.

Van egy népszerű gondolkísérlet – amit több helyen, ha nem is tiszta formában, de kipróbáltak a 20. században. Tegyük fel, hogy mindenkitől elvesszük minden pénzét, minden vagyonát. Az egészet egybe összerakjuk, majd ezt mindenkinek azonos mennyiségben kiosztjuk. Már estére lesz olyan, akinek fele annyi lesz a vagyona, mint reggel – és lesz, akinek kétszer annyi. A tudósok állítják, hogy két év alatt – ha mesterségesen nem avatkoznak bele – ismét csak azonos lesz a vagyonok eloszlása, mint korábban.

Mi ez a sötét erő, amely újra és újra szétszakítja a társadalmat? Mi az, ami bármit csinálunk is, újratermeli a gazdagokat és a szegényeket?

Milyen a gazdagok szemüvege?

Másként is meg lehet ezt a kérdést fogalmazni. Miért van az, hogyha egy szegény és egy gazdag embert egyaránt egy fillér nélkül ledobunk egy idegen országba, akkor a gazdag általában rövid idő alatt ismét meggazdagszik, a szegény meg szegény marad? Ezt például a 20. században nagyon-nagyon sokszor láttuk, hiszen a háborúk, üldözések miatt nagyon sok emberen végezték el ezt a „kísérletet”.

Erre a kérdésre a népszerű magyarázat a következő: az ember sok mindent lát, de csak a számára fontos dolgokat veszi észre. Például, ha valaki elhatározza, hogy vesz egy Harley Davidson motort, akkor hirtelen az utcák megtelnek Harley Davidson motorokkal. Miért? A motorok ugyanúgy eddig is ott voltak, csak éppen nem figyeltek rájuk, nem vették őket észre. Azzal, hogy elhatároztuk, milyen motort veszünk, hirtelen fontosak lettek a Harley Davidsonok – ezért mindenütt nem csak látjuk, hanem észre is vesszük.

Ugyanígy a gazdagok megtanultak valamit, amivel gazdagok lehetnek. Ezért ők, bár ugyanazt látják, mint a szegények, észrevesznek valamit, ami képes gazdaggá tenni őket. És valamit ezután másként csinálnak, mint a szegények.

A nagy kérdés most már az: mi az, amit a gazdagok észrevesznek, és mi az, amit a szegények nem? Mit csinálnak a gazdagok másként?

Mit tanultak a gazdagok gyerekkorukban a reggeliző asztalnál?

A dolog még fordulatosabb. Igaz ugyan, hogy a gazdagok jelentős része maga jutott a szegénységből a gazdagságba, ugyanakkor a gazdagok jelentős része képes átadni ezt a vagyont és az ehhez kapcsolódó tudást a gyerekeinek. Valamit megtanulhattak a gyerekek a szüleiktől reggelente, amikor a család megbeszélte a pénzügyeket.

A gazdagodás története azért nem ennyire szép. Ugyanis számtalan példán láthatjuk, hogy ez nem mindig van így, hiszen a gazdag családok gyerekei sokszor hihetetlen tehetséggel képesek elverni szüleik vagyonát. Erre jó példa Jefri herceg, Bruneiben a szultán öccse, aki személyesen 8 milliárd dollárt vert el (ez 1600 milliárd forint!), és kis híján csődbe taszította a világ leggazdagabb országát.

Tehát a gazdagodás ebben az esetben kétesélyes. Van egy rejtélyes tudás, módszer, akármi, ami gazdaggá tette a szülőket. A szü-

lők egy része képes ezt a tudást a gyerekeinek továbbadni, és akkor a gyerekek is gazdagok lesznek. Mások – bár maguk birtokában voltak ennek a titoknak – képtelenek voltak továbbadni, illetve a gyerekek nem voltak képesek ezt a tudást magukévá tenni. Ilyenkor a gyerekeik látványosan nagyot zuhantak – és jutottak az átlagemberek pénzügyi szintjére, vagy akár még az alá. Ugyanaz játszódott le náluk, mint a lottó nyerteseknél.

Megint csak az alapkérdéshez jutottunk! Mi az, ami gazdaggá teszi a gazdagokat, és hogyan lehet ezt továbbadni a gyerekeinknek?

2. fejezet

A bennünk élő ősemler

Az utóbbi évtized talán legfontosabb – eléggé csendbe maradt – felfedezése a pszichológiában az, hogy igazából az emberek a szívük mélyén ma is ősemlerek. Az emberiség sok százezer éven keresztül ősemlerként élt. A férfiak vadásztak, a nők gyűjtögettek, gyereket neveltek. Amerre volt élelem, arra vándoroltak. Ez egy nagyon sokáig tartó életforma-szakasza volt az emberiségnek, amelyhez tesztünkben és az agyunkban is tökéletesen alkalmazkodtunk.

Ezután következett az emberiség történetének legnagyobb fordulata, amelyet a szakemberek úgy hívnak, hogy neolitikus (újkőkori) forradalom. Ez a fordulat a világ különböző részein különböző időszakokban zajlott le, az időszámításunk előtt 10 000 évtől folyamatosan. Még ma is élnek Isten háta mögötti népcsoportok, ahol még ez a fejlődési stádium nem következett be, ott ma is „ősemlerszerű” életmódot gyakorolnak.

Mi a neolitikus forradalom lényege? Az emberek elkezdtek a gyűjtögetés helyett növényeket termesztani és állatokat tenyészteni. Nem vándoroltak, hanem letelepedtek. Az állatokat bezárták, a betakarított termést pedig folyamatosan beosztották a következő aratásig.

Ezzel a döntéssel azonos területen százszor annyi ember tudott megélni. Azok, akik áttértek az új életmódra, egyszerűen létszámuknál fogva erős többségbe kerültek a megmaradt gyűjtögetőkkel szemben. A neolitikus forradalom előtt az emberiség létszámát kevesebbire becsülik, mint egymillió fő. A neolitikus forradalom-

nak köszönhetően lett az emberiség a Föld domináns faja, és a létszáma a korábbi tízezerszeresére duzzadt.

Hol maradtak meg az ősemberek?

Ma is vannak a dzsungel, sivatagok mélyén kisebb csoportok, akik ugyanazt az életmódot igyekeznek folytatni, amelyet az emberiség a nagy fordulat előtt űzött.

A legtöbb ősember azonban nem látható. A legtöbb ősember bennünk él. Ugyanis ez a neolitikus forradalom biológiai-evolúciós szempontból nagyon rövid ideje zajlott le, hiszen biológiai időben számolva tízezer év az csak egy pillanat. A testünk és az agyunk ennyire rövid idő alatt nem tudott alkalmazkodni az új helyzethez. És ez az oka az emberiség szinte minden problémájának: fizikailag, lelkileg és gondolkodásunkban ősemberek vagyunk. Bele vagyunk ma kényszerítve egy gyökeresen más helyzetbe, és valahogyan nem érezzük jól magunkat.

Testünk egy ősember teste

Testünk valamikor teljesen alkalmazkodott az ősember korának követelményeihez. Az egész állatvilágban kiemelkedően hosszan tudunk gyalogolni, és elég jól futunk. Ahhoz vagyunk szokva, hogy sokat gyalogoljunk, fussunk, és a szervezetünk fellázad, ha csak egész nap ülünk. Ezért ma mókás gépeket kell kitalálnunk a konditermekben, hogy azok szimulálják szervezetünknek, hogy most is a vadak után kajtatunk vagy vándorlunk.

Az ősembereknek hol bőségesen volt élelmük, hol hosszú ideig ki kellett bírniuk az éhséget. Ezért az emberi szervezet úgy alkalmazkodott, hogyha sokat lehet enni, akkor vastag hájat növeszt hasunkra, combunkra, amiből szükség esetén hónapokig el lehet élni. Manapság, amikor mindig elég élelem van, a szervezetünk az ősi parancsnak engedelmeskedve folyamatosan igyekszik szép természetes hájat varázsolni mindenkire. Mindebből ma számtalan orvos és

szakember remekül megél – megpróbál szembeszállni az ősember korunkból itt maradt szervezetünk alapprogramjával –, segítenek küzdeni az elhízás ellen.

De az igazi problémát nem a testünk okozza. Az agyunk is erre a múltbéli életmódra van beprogramozva, ezért az emberek ilyeneket mondanak:

- Ösztönösen vonzódom ehhez.
- Ezt szeretem.
- Undorodom, ha csak meglátom.

Ezek az érzelmek és gondolatok nem valami természetfeletti külső okból származnak, nem ördögök és angyalok vitatkoznak bennünk, mint a rajzfilmekben. Egyszerűen az agyunkban szoftverek futnak, amelyek a sok százezer éves ősember életmódban fejlődtek ki.

Ősember a svédasztalnál

Nézzünk egy példát! Az őseemberek nagyon ritkán szereztek sót, ugyanakkor ez egy nagyon fontos táplálék kiegészítő mindenki számára. Ezért az ősember agyunk szoftvere azt mondja: *Kóstold meg! Sós íze van? Akkor ezt szereted, meg akarod enni, és szerezz minél többet, mert szükséged van rá!* Ma azonban korlátlanul elérhető a só. A gyorséttermek eleve elég sóra készítik az ételeket, hiszen ez a közízlés. De aki még ennél is többet szeretne, elvehet ingyen egy kis zacskós sót. És az emberek jelentős része így is tesz, hiszen a só ritka és szükséges dolog – mondja az agyunkban az ősember- szoftver. Csakhogy a körülmények megváltoztak. A kőkorból nem lehetett korlátlanul sóhoz jutni, ezért nem fordulhatott elő, hogy valakinek a túlzott sófogyasztás miatt magas vérnyomása alakult ki, és ebbe belepusztult. Ma viszont ez népbetegség.

Ha ma végignézzük a legelterjedtebb betegségeken, akkor ezek döntő részben a nem megfelelő táplálkozás és a mozgáshiány miatt jönnek létre. De miért tesszük ezeket a saját szervezetünk ellen?

Mert ösztönösen szeretjük ezeket a káros dolgokat! De hogyan szerethetünk olyasmit, ami megöl bennünket?! Saját gyilkosaink vagyunk? Nem. Egyszerűen megváltoztak a körülményeink, ugyanakkor egy olyan szoftver ajánl nekünk megoldásokat, amely tökéletesen más körülményrendszerre készült.

- Azt mondja az őseember agyunk: *A cukor ritka, tápláló. Szeresd, ami édes. Egyél belőlük sokat!* – De ma már a cukor mindenkinek korlátlan mennyiségben elérhető. A következmény: elhízás, cukorbetegség, fogak elromlása.
- Azt mondja az őseember agyunk: *A zsíros dolgok táplálók. Szeresd a zsíros ételeket!* – De ma korlátlanul elérhetőek a zsíros ételek. Az eredmény: elhízás, érlelmeszesedés.
- Azt mondja az őseember agyunk: *Ha teheted pihenj! Ritkán van rá módod. Szeresd, ha üldöghetsz, elheveredhetsz.* – De ma már nem kell vándorolni, erdőben vadászni, gyűjtögetni, ezért aztán, aki teheti, nem mozog. Az eredmény: számtalan betegség a mozgáshiány miatt.

De most jut eszembe, hogy én nem az egészséges életmódról akarok írni, hanem a pénzről.

3. fejezet

Neolitikus novellák

Bár nagyon kevés helyen maradtak fenn napjainkig igazi „ősember életformát” élő csoportok, a kutatóknak még éppen időben sikerült eljutni hozzájuk, és megfigyelni, leírni őket. Így, ma már elég jól tudjuk rekonstruálni, hogyan is élhettek hosszú-hosszú ideig őseink. És ez a tudás nagyon-nagyon értékes, mert ezen keresztül fölön csíphetjük azokat a gondolatokat, vágyakat, amelyek ennek az életmódnak az alapján behuzalozódtak az agyunkba, és a mai napig meghatározzák gondolkodásunkat, vágyainkat és cselekedeteinket.

Nézzük meg, hogyan bántak az őseimbek a vagyonnal, az anyagi javaikkal!

A vaddisznó

A törzsfőnök már lassan tíz éve vezette a törzset, azóta, amióta elődjét egy szerencsétlen vadászaton felöklelte és megtaposta a feldühödött bivaly. Elégedetten nyújtózkodott az ideiglenes szállás előtt: a törzsre az utóbbi időben jó idők jártak, hónapok óta rengeteget ehettek. El is felejtették a korábbi nehéz heteket, amikor jobbára csak tengődtek. Most mindenki hasa kikerekedett, a nők hatalmas farral jártak. A főnök elégedetten pillantott végig rajtuk.

De nem is csoda, hogy a törzsnek jól ment. Most három erős emberük is volt, akik akár hetekig is kóboroltak, amíg egy-egy nagy vadra szert tettek. Akkor mindig hatalmas lakomát csaphattak.

Még kora délelőtt volt, amikor egy fiatal vadász futva állított be, és iszonyú lármát csapott. Az egyik nagy vadással ment el hajnalban, és most azt újságolta, hogy egy hatalmas vaddisznót terítettek le. De ez az állat akkora, hogy el sem bírják hozni. A hírre sokan fellelkedtek a férfiak közül, és futva siettek a zsákmányhoz. Sietni kellett, mert ilyenkor a ragadozók nagyon veszélyesek lehetnek, ők is rész kértek volna.

Nagy csapat állított be a zsákmánnyal. Mindenki megcsodálta az állat hatalmas agyaráit. A vadász többször és részletesen elmesélte hogyan találta meg, és terítette le az állatot.

Aztán a nők tüzet raktak, a férfiak pedig szakszerűen feldarabolták az állatot. Először a varázsló jósolt a belsősegekből, csupa jó jelet talált a törzsnek, gazdag zsákmányt és sok gyereket remélhettek. A férfiak gyorsan megsütötték a belsősegeket, és megették. A szívet természetesen a vadász kapta. Aztán megsütötték a legjobb részeket, sonkát és karajt, és mindenki jóllakott.

De az állat valóban hatalmas volt, és így – bár mindenki degeszre ette magát – rengeteg maradt. Este aztán, amikor kitáncolták és kiénekelték magukat, nagy örömmel ráraktak a tűzre minden állati maradékot, és elégették. Semmi szükség, hogy a vadak idegyűljenek a préda szagára, meg egyébként is, másnapra elkezdene kukacosodni.

Nincs hűtőszekrény

Ma már nehéz elhinni, de akkoriban a hús tartósítására semmiféle eszköz sem állt rendelkezésre. Ennek következtében, amikor a vadászok elejtettek egy állatot, annak a húsát egy napon belül el kellett fogyasztani. A húsok tartósításának módjait: sózás, füstölés, szárítás, csak az újkőkori forradalom után találták fel. Addig a hús elraktározásának csak egyetlen módja volt: azonnal meg kellett enni, és a szervezet tartalék hájat növesztett a nehezebb időkre.

Arra, aki mégis félrerakta a húst, komoly kockázatok leselkedtek: megromlott, megféggesedett az élelem, és nagy eséllyel a mérész vállalkozó megbetegedett tőle. Így „normális” ősemberek nem

is csináltak ilyen esztelenséget, hogy félrerakták volna a maradékot, hanem megették rögtön amennyit tudtak, a többit pedig elégették.

Ósi bulik, minden bulik ősei

Mindenki tudja, hogy egy valami, amihez mindenkinél jobban értenek az őseimbek, az a „bulizás”. Minden sikeres vadászat után közös nagy lakomát tartottak, amelynek keretében megették a zsákmányt. Mint említettem, elrakni úgy sem lehetett, ahhoz meg sok volt, hogy a vadászok maguk egyék meg, ezért nagy közös evés-ivást rendeztek. A rituálé része volt a vadászat részletes elmesélése, eltáncolása.

Azóta is a föld minden kultúrájának fő eleme a közös étkezés. Az emberek szeretnek úgy ünnepelni, hogy együtt esznek. Nyilván a Nobel-díj elnyerése elég távol áll egy sikeres vadásztól, de ennek ellenére ehhez is szervesen kapcsolódik a díszvacscora.

Indulás délre

A törzsfőnök érezte a csontjaiban – indulni kell. A nők határozottan megvékonyodtak az utóbbi időben. A férfiak már hetek óta egyre messzebbre mentek el vadászni, mégsem hoztak szinte semmit. A vadak elmentek délre – mondta a varázsló a csontokból.

A törzsfőnök a nagy vadászokkal és a varázslóval elvonult a férfiak szent tűzéhez. A törzsfőnök velük közölte először – elindulnak a hágón át délre. A vadászok fellelkesedtek, hogy új mezők és sok vad vár rájuk a hegyen túl.

Másnap mindenki készülődött. A férfiak összeválogatták a legjobb fegyvereiket, a nők a kisgyerekeknek hordozót fontak, és próbáltak magvakat gyűjteni az útra. Mindenki csak annyit vihetett magával, amennyit kényelmesen vinni tudott – messzire indultak.

Mivel hónapokig voltak ezen a helyen, sok felesleges holmit gyűjtöttek össze: szerszámokat, kunyhókat, gyerekjátékokat. Ez

most mind itt marad, de nem is kár a sok kacatért! Valószínűleg sosem térnek ide vissza többé. Fő az, hogy vadakban gazdag mezőket találjanak, kunyhót majd építenek ott is.

Vándorlunk

Az ősember-léthez szervesen hozzátartozott a kóborlás, vándorlás. Egy terület nem tudta eltartani őket, ezért újra és újra tovább kellett menniük arra, amerre a vadak járnak, arra, amerre a fák teremnek. Elvileg, ha még akadtak is olyan növények, amelyeknek a termése hosszabb ideig tárolható lett volna, ilyen vándorló életmód mellett nem lehetett elszállítani. Az eszközökből, szerszámokból és az egész vagyonból is csak annyit vihettek magukkal, amennyi kényelmesen kézben cipelhető volt. És ez nem valami sok.

Ez a vándorló életmód meghatározta a dolgok értékét. E szerint a sok holmi felesleges. Van egy bizonyos mennyiség, amit magunkkal lehet vinni. Annál több értelmetlen, eldobandó.

A mának élünk

Az ember alapvető vonása, amivel felülemelkedik az állatvilágon, az a tervezés képessége. Ugyanakkor az őseemberek esetében ez a tervezés mindig csak rövidtávra terjedt ki. Egy vadászat megtervezésére, illetve maximum, ami megfigyelhető, az éves ciklusok tervezésére. A Föld sok helyén az évszakok évente ciklikusan változnak, és ezzel párhuzamosan vándorolnak az állatok. Évente változik, hogy hideg van és meleg, esik az eső vagy nem, más és más dolog terem, stb. Ehhez az éves ciklushoz az őseemberek is alkalmazkodnia kellett.

De az őseemberek semmi olyat sem terveztek, ami túlnyúlt volna a napi gondokon. Nem emeltek sok évig használható épületeket, még kultikus célra sem. Ez annál feltűnőbb, mivel majd a mezőgazdaság megjelenésével párhuzamosan szinte mindenütt hirtelen nagy, sokéves projektekre fognak az emberek. A Föld minden ré-

szén ekkortól piramisokat és palotákat, gigantikus szobrokat készítenek. Előtte soha. Utána mindig.

A törzs

A törzsnek most nagyon jól ment: az idén született gyerekekkel együtt száztizenhatan voltak. A főnök emlékezett még rá, hogy gyermekkorában éppen fele ennyien voltak. Akkor nehéz idők jártak, rövid időn belül három főnök is meghalt a vadászaton.

A törzsben most sok gyerek volt, az asszonyok kellemesen farosak, sokan viselősök lettek. A férfiak – bár jóval kevesebben voltak, hiszen a vadászat veszélyes dolog – erősek. Akad persze sánta vagy az öreg félszemű, akire az oroszlán támadt, és csak a jó szellemek óvták meg, hogy ennyivel megúszta, és életben maradt.

Igazából a helyzet azért annyira nem volt jó. A törzs létszámának több mint fele még gyerek volt, pedig a lányok már tizenhárom éves koruk körül születtek, és ebben a korban avatták a fiúkat is vadásszá.

A férfiak közül, a főnökön kívül, három nagy vadász volt a törzsben. A többiek csak néha jártak el velük a közös vadászatokra. Nem mindegyikük volt ügyes, volt olyan, aki görbe lábbal született. De a közös lakomákon ők is jóllaktak. Belátták, nem lehetnek nagy vadászok, és ez nem izgatta őket. A törzs tagjai voltak, de nem dolgozták halálra magukat. A nők viszont nem sokra értékelték őket.

A nők közt is akadtak olyanok, akiknek még nem sikerült gyereket szülniük. Nem volt nagy a becsületük, de ők is eljártak gyűjtögetni a környékre, segítettek a táborban a gyerekekre vigyázni, kikészítették a bőroket. Természetesen ők is részesültek a sikeres vadászatok utáni közös evésekből.

A törzs egy egység

Az ősember korában az emberek törzsekben éltek. Ezek létszáma leginkább 60 és 120 fő között lehetett. Desmond Morris : A csu-

pasz majom² című könyvében megmutatja, hogy ez a mai napig így van, hiszen az emberek körülbelül ennyi emberrel tartanak rendszeres kapcsolatot, ez a mi „virtuális törzsünk”. Körülbelül ennyi ember jön el egy átlagos temetésre, ennyi bejegyzés van egy átlagos mobiltelefonban, ennyi szoros ismerőse van a tagoknak átlagosan egy közösségi oldalon. Ennél több ember esetén már tömegnek tekintjük, és személytelen tárgyként kezeljük az embereket.

A törzs szerepe nagyon fontos, mert tőlük származnak a referenciák, az ő közös értékrendjük a meghatározó. Az etnológusok megfigyelték a minden törzsben kialakult alapszerepeket: a vezető, a sztár, az együttműködő lojális tag és az eltartott lógós. (Ezen rendszer alapján szinte minden munkahelyen osztályozni lehetne az ott dolgozókat.)

Munkamegosztás

A klasszikus ősi társadalmakban a férfiak és nők egyenrangúak voltak, de gyökeresen különböző feladatokat láttak el. A férfiak alapvető feladata a vadászat volt, és a törzs védelme a vadállatoktól, valamint a többi törzstől. A nők fő feladata a gyerekek megszülése, felnevelése, valamint növények és kisebb állatok gyűjtögetése volt. Miután ez a korszak igen hosszú időn keresztül tartott, a férfiak és nők nagyon jól idomultak testükben és agyukban ezekhez a szerepekhez. Barbara és Allan Pease³ könyvet írt a témában, amelyben nagyon jól megmutatják, hogy az ősember korban kialakult tulajdonságok hogyan hatnak a mai emberek nemi szerepére, milyen problémákat okoznak mai életünkben, kapcsolatainkban.

A statisztikák szerint autóvezetés közben a kereszteződésekben a nők jóval kevesebb balesetet okoznak, mint a férfiak, előzés köz-

² Desmond Morris : A csupasz majom (Európa 1989)

³ Barbara és Allan Pease: Miért nem képesek többfelé figyelni a férfiak, és miért nem tudnak eligazodni a térképen a nők? (Fiesta 2000)

ben viszont jóval többet. Ennek oka, hogy a nők látása sokkal szélesebb horizontálisan – állandóan körkörösén figyelni kellett a gyerekekre, a veszélyekre –, míg a férfiak esetében a térlátás csiszolódtott ki jobban a vadászatok miatt. De sorolhatnám még az ősemberek korából eredő különbségeinket: a nők szociálisabbak, sokkal jobban értik a másikat, egyszerre több dologra is képesek figyelni (rengeteget időt töltöttek közösen a gyerekekkel és más nőkkel), míg a férfiak tájékozódási képessége jobb (például haza kellett találniuk a vadászatból).

Az ősember korából származó nemi különbségeket és ezek hatásait még hosszan lehetne sorolni, de most nem a párkapcsolati problémák megoldásával szeretnék foglalkozni, hanem a pénzügyekkel.

8 órás munkahét

A másik rendkívül furcsa megfigyelés a ma is ősemberi életet élő törzseknél, hogy az átlagos „munkaidő” heti 8 óra. Nem, nem írtam el, **heti 8 óra**. A vadászattal és gyűjtögetéssel meglepően kevés idő alatt össze lehet szedni azt, amire szükség van. A fennmaradó időt társadalmi tevékenységekre (közös bulik, táncok, rituálék), hobbikra (maszkok, kultikus tárgyak készítése) és pihenésre lehetett felhasználni. Igazából az emberek döntő többsége azért érzi magát rosszul a munkahelyén, mert napi és nem heti 8 órát kell dolgoznia.

A bőr

Harg, egyike a törzs három erős emberének, mindig is vadász volt. Rendszeresen hozott nagyvadat, amelyet az egész törzs közös nagy lakomák formájában fogyasztott el. A fiatal vadászok nagyon szívesen mentek vele, hogy ellessék páratlan vadásztudományát. A nők is nagyon kedvelték Hargot, és sok kisgyerek viselte a törzsben jellegzetes vonásait és erős testalkatát.

Az utóbbi időben Harg inkább egymaga járt el vadászni. Gyakran napokig távol volt, és szokatlan módon, nem hozott zsákmányt, vagy csak valami apró vadat. Keveset időzött a táborban, és már ment is el újra.

Akkor történt, hogy miután napokig távol volt, izgatottan, sántikálva állított be a táborba, vállán egy hatalmas véres bőrrel. De ez nem akármilyen bőr volt, egy leopárd bőrét hozta. A tábor felbolydult. Még senki sem látott olyan vadászt, aki egymaga elejtett egy leopárdot. Csak a dalok szóltak a múlt legnagyobb vadászairól, akik leopárdbőrben jártak.

Az asszonyok versengtek a jogért, kik készíthetik ki a bőrt. Este a tűznél Hargnak számtalanszor el kellett mesélnie, hogyan derítette fel a leopárdot sok hetes munkával, hogyan küzdött meg vele egymaga, és hogyan kapta a leopárdtól a sebét a lábára.

Innentől kezdve Harg csak leopárdbőrben járt. Teljesen egyértelmű lett mindenkinek, hogy ő a törzs legnagyobb vadásza. Mindenki tudta, ha egyszer a törzsfőnök visszavonul, csakis Harg lehet az utódja. A következő évben minden gyerek Hargtól született.

Első a presztízs!

Amikor a kutatók a még meglévő kisszámú őseberszerű létformát élő csoportot vizsgálták, furcsa dolgot vettek észre. A férfiak többsége nem a viszonylag könnyen elérhető, biztos élelemforrást jelentő állatokra vadászott, hanem a nehezebben elejthető nagyobb állatokra. Gyakran ezek egyáltalán nem jelentettek ételmet, viszont komoly veszély volt megküzdeni velük. Ilyenek például a nagyobb ragadozók. Ilyenkor a prémjeiket vagy valamelyik látványos részüket megtartották.

Mai szemmel ezek látványos presztízs dolgok. Ezeknek a szerepe hasonló, mint az állatvilágban bizonyos hím állatok különleges külső jegyeinek (szarvasbikák agancsa, hím paradicsommadarak hosszú farktollai). Ezek jelzik a nőstények számára, milyen életerős a hím – tehát mennyire lenne jó genetikailag apának. Így az

ősasszonyok számára jövődő gyerekeik apjaként vonzóbb volt egy férfi, aki kéthetente beállított egy nagyobb, látványosabb állattal, amelyből az egész törzs jóllakott, mint az, aki naponta megbízhatóan szállította a napi megélhetéshez szükséges kisebb állatokat. Sőt az, aki egyáltalán nem hozott élelmet, viszont a saját maga el ejtette leopárd bőrét viselte, még ennél is vonzóbb volt. Tudomásul kell venni, sok-sok száz ősapánk volt ilyen „presztízsz vadász”.

De nem csak a férfiak szerették a presztízsz holmikat, hanem a nők is. Náluk ez nem különleges vadászsákmányt jelentett, még csak nem is a gyűjtögetésben elért sikereik számítottak. A nők mindig is a külalakjuk felékesítésében jeleskedtek: válogatott eszközökkel kiemelték – az éppen aktuális – a szépségideálnak megfelelő testi jegyeiket, nagy gondot fordítottak ruházatukra, arcuk kifestésére. Tettek azért, hogy megnyerjék a „nagy (presztízszű) vadászok” figyelmét. Mi mindnyájan sok-sok százezer olyan őszanya leszármazottjai vagyunk, akik képesek voltak a legjobb és legéletrevalóbb férfiak fejét elcsavarni.

4. fejezet

Egy forradalom, amelyben eladtuk a lelkünket

A történészek egyetértenek abban, hogy az emberiség egész történelmének fordulópontja a neolitikus forradalom. Hogy ez jó volt-e vagy sem, ebben viszont megoszlanak a vélemények.

Hiába ez a legnagyobb forradalom, ennek nincs ünnepnapja. Nem hogy nem egy adott napon történt, de még az évezredet sem tudjuk megmondani. Különböző helyeken máskor zajlott: van ahol az időszámítás előtt tízezer évvel, van ahol csak ezer éve. A kutatók szerint minimum három egymástól teljesen független helyen indult el, és onnan terjedt szét szerte a világon. Van olyan kontinens, Ausztrália, ahol egyáltalán nem történt meg – itt a betelepülők hozták be a mezőgazdaságot a modern korban.

A lustaság forradalma

A történelmet az emberi lustaság mozgatja – ez szilárd tény. Az emberek egy csoportja úgy gondolta, hogy fárasztó összeszedgetni azokat a növényeket, amelyek a legjobbak, ezért összegyűjtötték a magvaikat, és mesterségesen megtisztított, előkészített talajba elvetették őket. Aztán betakarították a bőséges termést, és még felesleg is maradt.

Az emberek egy másik csoportja úgy gondolta, hogy fárasztó folyton eljárni vadászni, ezért az alkalmas állatok vadon befogott kicsinyeit maguk felnevelték, szaporították, és amikor kellett, levágták egy részüket.

Csakhogy ennek a lustaságból létrehozott mezőgazdaságnak és állattenyésztésnek teljesen váratlan következményei lettek.

Amikor az emberek egy kis csoportja felfedezte a mezőgazdaságot és az állattenyésztést, akkor gyökeresen megváltozott az életük. Ennek felfoghatatlan áldásait és iszonyú átkait a mai napig mindenki tapasztalja.

Vége a szép, kóborló életnek

A bevetett földeket művelni kellett, védeni a vadon élő állatoktól, és betakarítani a termést, tehát nem lehetett hónapokra elcsavarogni a területről. Arról nem is beszélve, hogy amikor arattak, akkor olyan sok lett a termés, amennyit nem lehetett az eddig megszokott egyetlen nagy „buli” alkalmával megenni. A termés elég volt akár több évre is, ha megfelelően tárolták. Ehhez azonban tárolókat kellett építeni, és azokat folyamatosan őrizni.

A tenyésztett állatokat sem lehetett magukra hagyni. Élelmezni kellett őket, legeltetni, esténként karámokba zárni, meg kellett védeni őket a ragadozóktól. A gondozásuk rendszeres munkát igényelt.

A civilizáció történetében első alkalommal letelepedtek őseink, és állandó tároló helyeket és lakásként szolgáló épületeket hoztak létre a termésnek, az állatoknak, maguknak. Ebből a korból származóan találtak először a régészek a vadásztáborok és az ideiglenes barlangszállások helyett tartós, épített településeket.

Sokan lettünk

A neolitikus forradalom legjelentősebb vonása, hogy ugyanakkora területen ezerszer annyian tudtak megélni a mezőgazdaságból, mint vadászatból és gyűjtögetésből. Ez a tény lényegében mindent eldöntött. Az embernek, hasonlóan az állatokhoz, alapvető célja, hogy sokasodjon és szaporodjon. A mezőgazdasági kultúra hosszútávon sokkal több utódot tud eltartani.

Amikor a terjeszkedő mezőgazdasági népek szembetalálták magukat a hagyományos vadászokkal, azoknak még esélyük sem volt a győzelemre, akkora volt az új életformában élők számbeli fölénye. Így a vadászok és a gyűjtögetők vagy beolvadtak vagy kihaltak. Esetleg kiszorultak oda, ahol nem volt érdemes mezőgazdaságot folytatni, hegyekbe, mocsarakba, őserdőkbe, sivatagokba. És akik ragaszkodtak az ősi, „forradalom előtti” életmódhoz, azok ezeken a területeken maradtak meg. De ők sem boldogultak könnyen, hiszen ezeken a helyeken még gyűjtögetni-vadászni is elég fárasztó volt.

A nagy létszámú együttélésnek a mellékhatása lett a betegségek, járványok terjedése. Míg egy elszórtan élő faj, az ősember esetében még a betegséget előidéző mikrobák nem tudtak terjedni, szaporodni, a nagy létszámmal, a folyamatos érintkezéssel szükségszerűen megjelentek a járványok. A biológusok azt mondják, élőködői mindig csak a sikeres fajoknak vannak.

Ma szinte mindnyájan azoknak az utódai vagyunk, akik a hosszú-hosszú ősember élet után a neolitikus forradalom áldásai mellett döntöttek. A többiek pedig utód nélkül haltak meg.

Heti 8 óra helyett napi 8 óra

A mezőgazdaságból viszonylag kis területen valóban nagyon jól meg lehet élni, de van egy komoly hátrány: nagyon munkaigényes a növénytermesztés és az állattenyésztés. Az állatok folyamatos gondozást igényelnek, a növények esetében pedig kampány munkák vannak: földet előkészíteni, vetni, aratni. Ezzel vége szakadt a szép, vidám bulizós ősember életnek. Nagyon sokat kellett dolgozni ahhoz, hogy mindenki megéljen.

A nagyon régi korokból származó regék megőrizték ezt az emléket. A Biblia⁴ például a neolitikus forradalmat a paradicsomból

⁴ Biblia, Teremtés könyve 3,17-19

való kiűzetésünk képében idézi elénk. A paradicsomi állapotban munka nélkül mindene megvolt az embernek, csak le kellett szakítani a gyümölcsöket. (Ez volt a vadászó-gyűjtögető ősember kora.) A paradicsomból való kiűzetés után viszont az embernek arca ve-rejtekével kellett a földet művelnie. (Ez a neolitikus forradalom áldása.) Látható, hogy Ádámnál és Évánál kell kezdeni, ha meg akarjuk találni a titkot, hogy miért nem tudunk meggazdagodni...

5. fejezet

A neolitikus forradalom közgazdaságtana

Miért lett olyan sikeres a mezőgazdaság a vadászattal szemben? Ha látjuk, hova jutott az emberiség, milyen sokan lettünk, a Föld minden zugát birtokoljuk, mit építettünk, akkor nehéz elhinni, hogy mindez mindössze a növények magvainak tervszerű elszórása, és az állatok tervszerű szaporítása miatt következett be. Pedig igen.

A kamatos kamat feltalálása

A mezőgazdaság megjelenésével egyidőben az emberiség valami olyasmit talált fel, ami még előtte sosem volt, és igazából a legtöbb embernek ma is csoda: a kamatos kamatot.

Az ősember a természet egyik élősködőjének tekinthető, hiszen elvett annyit, amennyit képes volt elfogyasztani. Egy adott terület nem volt képes bizonyos számú embernél többet eltartani, így ha többen lettek, akkor új területeket kellett keresniük. A neolitikus kor kezdetére az ősember mindenütt belakta a Földet a sarkvidéktől az őserdőkig.

A mezőgazdaság feltalálása felforgatta az eddigi szabályokat. Az ősember annyit tudott, hogy egy gazella meg egy gazella, az két gazella, ezzel szemben a magvetés hatványozás. Idén elvetek egy magot, jövőre száz magot hoz, a száz magot elvetem, tízezer magot hoz jövőre.

Mindenki, aki kisiskolásokat tanít, az tudja, hogy az összeadás és a kivonás természetes dolog. A gyerekek „ösztonösen” érzik,

hogyan megy ez, de a szorzásnál, és pláne a hatványozásnál szenvedni kell, ez ugyanis már az elvonatkoztatás teljesen más szintjét követeli meg.

Van egy mese, amely jól mutatja, mennyire nincs benne az emberek fejében a kamatos kamat számítása. A legenda szerint a sakk feltalálója, miután bemutatta játékát az uralkodónak, fizetségül az első kockáért egy búzaszemet kért, a másodikért kettőt, a harmadikért négyet, és így tovább. Az uralkodó – hasonlóan szinte minden emberhez, aki először hallja ezt a történetet – úgy gondolta, hogy ez egy zsák búzából bőven futja. De nem! Ez a „kis búza” a Föld kb. 2000 évi gabonatermésével azonos.

Kiszámolva: 18 446 744 073 709 551 615 szem.

Ez a történet generációról-generációra megdöbbeníti a matematikát tanuló gyerekeket. Mert a hatványozásra, a kamatos kamat számításra, nem áll rá az ősembertől örökölt agyunk.

Miért érezzük magunkat rosszul a bőrünkben?

Az emberek többsége – ne áltassuk magunkat – nem boldog. Tessék kimenni az utcára, aki nem hiszi, nézzen rájuk. És ez nem függ a gazdasági válságoktól vagy a holdfázisoktól. Mi az oka ennek?

Ne szépítsük a dolgot! Őseink a neolitikus forradalom idején kötöttek egy üzletet, vagyis elfogadták, hogy a heti 8 óras munkaidőt lecserélik napi 8-10-12 órára. Beletörődtek, hogy vége a bulizós életmódnak, hogy gazdálkodni, tartalékolni kell, vállalták, mert megértették, hogy hosszú távra kell tervezniük.

Cserébe sokat nyertek. Utódaik elszaporodtak és hamarosan ezerszer annyian lettek. Apránként megszűnt körülöttük minden veszély, és ma már – önmagunkon kívül – senki és semmi sem fenyegeti biztonságukat. Folyamatosan javultak életfeltételeink, amíg el nem jutottak a légkondicionált, vízöblítéses, háromrétegű extra puha papírral ellátott WC kényelméig.

Csak egy fránya gond van. Az agyunk mélye – körülményeink gyökeres változása ellenére – nem változott, ma is ugyanúgy dol-

gozik, ugyanazok után áhítozik, mintha még ősemberek volnánk. A kettő nehezen összeegyeztethető, valószínű, hogy ez a boldogtalanságunk oka. Szívünk mélyén (ősember szoftverünk szerint) olyan életre vágyunk, amelyet a körülmények nem engednek meg.

A felnőttek, ha visszatekintenek életükre, gyakran állítják, hogy életük legboldogabb szakasza az egyetemista koruk volt. És ez nem véletlen. Az egyetemista életmód áll legközelebb az ősember életmódhoz. Felelősségmentes évek, folyamatos bulik, rengeteg (kém) kapcsolat, akkor eszünk, amikor van, néha ha úgy adódik, akár éhezünk is. Mindez váltakozik a vizsgaidőszakok izgalmas, kihívást jelentő „nagyvadászataival”.

Kollégáimmal statisztikát állítottunk össze. Az egyetemisták körében a vagyonfelhalmozás konkrét igénye a századrésze, mint a negyvenes generációnál. Az ősemberek és az egyetemisták a mának élnek. Csakhogy egyszer véget érnek a boldog évek, kiűzetünk az egyetem paradicsomából, és mehet mindenki arca verítékével dolgozni, felelősséget vállalni, jövőt építeni.

6. fejezet

Történetek fizetésekről

Péter vezető állásban dolgozott, és jó híre volt a szakmájában. Egy este megcsörrent a mobilja, egy fejtáncos cég kereste. Egy nagynevű vállalat érdeklődött utána. Hosszas, titkos tárgyalások után az új cég felvette Pétert a réginél 50%-kal magasabb nettó bérért. Péterrel madarat lehetett fogatni! Hiszen eddig sem volt alacsony a fizetése, de valahogy ez hónapról-hónapra elfogyott. Most ennek vége! – gondolta Péter. – Hiszen másfélszer annyi pénzből bőven jut mindenre, és a bőséges maradékból most már lehet félrerakni, vagyont építeni!

Ahogy az első magasabb jövedelme a számlájára került, Péter felszabadultabban érezte magát. Hirtelen új tervei támadtak. Le kellene cserélni a kocsit, de akkor már egy kategóriával jobbra. Mi lenne, ha a lakást egy nagyobbra cserélnénk. Most már megérdemlem, hogy drágább és márkásabb helyen vegyek magamnak ruhákat. Pétert jóleső érzéssel töltötte el, hogy most már futja mindenre a jövedelméből. Neki is látott megvalósítani terveit.

Még az első egy-két hónapban megmaradt valami a havi jövedelméből a következő fizetésre, a harmadik hónapra azonban azt vette észre, hogy a következő fizetés előtt közvetlenül kiürült a bankszámlája. Az új autó magasabb költsége, a több vásárlás ismét elvitte a magasabb bérét. Ráadásul a magasabb jövedelem miatti öröme is elszállt. Sőt, még némi csalódást is érzett, hiszen annyi mindent tervezgetett, hogy mit fog venni a magasabb jövedelmé-